

Lærevansker ved Tourettes syndrom

Liv Irene Nøstvik, sykepleier og daglig leder Norsk Tourette Forening.

Elever med Tourettes syndrom har normalt gode evner, og det er ikke dokumentert grunnlag for å si at TS i utgangspunktet medfører lærevansker. Spesifikke lærevansker, fra milde former til alvorlige, forekommer likevel forholdsvis ofte hos elever med TS. Det kan være lærevansker på flere områder, som lesing, skriving, matematikk og språk. Selv om en kan se en sammenheng mellom tics og dårlige skoleprestasjoner, forekommer lærevanskene oftest sammen med andre tilleggsvansker som for eksempel ADHD.

Spesifikke lærevansker er vansker som ikke kan forklares med en generell forsinkelse i utviklingen. Da snakker vi om generelle lærevansker. Spesifikke lærevansker handler om å ha problemer innenfor ett eller noen områder, mens man ikke møter vansker på andre felt.

Eksempler på spesifikke lærevansker er dysleksi og dyskalkuli. Dysleksi er problemer med lesing og rettskriving, men dyskalkuli handler om spesifikke problemer med matematikk og tallbehandling. Manglende begrepsforståelse er også knyttet til matematikkvansker.

Det er store individuelle forskjeller i behov for tilrettelegging for barn og unge med TS.

Mildere grad av TS gir som regel ikke behov for spesielle tiltak, utover forståelse for at det i perioder kan være vanskelig å ha tics. Allikevel er det flere som opplever så store vansker at de vil ha behov for periodevis eller varig ekstra tilrettelegging og eventuelt spesialundervisning.

Tics i seg selv kan også skape utfordringer knyttet til skoleprestasjoner. Tics med hodet kan for eksempel gjøre det vanskelig å fokusere på læreren eller det en skal lese. Tics i øvre kroppsdeler, og særlig i arm/ hånd, vil naturlig nok kunne gi problemer knyttet til å skrive/ tegne osv. Tics i seg selv kan derfor påvirke konsentrasjonsevne, håndskrift og utholdenhet. Mange oppgaver kan dermed bli mer utfordrende for disse elevene.

Vokale tics som forstyrrer de andre i klassen kan være plagsomt, både for eleven som har tics og for resten av klassen. Dette kan medføre undertrykking av tics. For mange er det energikrevende å undertrykke tics, noe som kan gå ut over evnen til konsentrasjon.

Noen barn og unge med Tourettes syndrom kan fremstå som rigid i sin atferd og sitt tankemønster. Denne rigiditeten kan være knyttet opp til både tics og til tvang. Dette kan

$1+5=6$

$3+4=7$

$6+4=10$

$10-3=7$

$9-7=2$

$2+5=7$

$7+2=9$

$10-4=6$

$9-1=8$

$11-5=...$

$1+2=$

$3+4=$

$6+4=$

$10-3=$

$9-7=$

$2+5=$

$7+2=$

$10-4=$

$9-1=$

$11-5=$

gi utfordringer både i forhold til skolefaglig og sosial fungering, der de fremstår som lite fleksible i en del situasjoner.

Dersom barn med TS strever på skolen må en likevel ikke automatisk anta at vanskene skyldes symptomene på TS i seg selv. Som tidligere nevnt er det viktig at elever med oppmerksomhetsvansker utredes for ADHD. Gode evner kan hos noen skjule ADHD-symptomer, fordi elevene klarer å holde symptomene i sjakk en viss tid. Når de faglige kravene blir høyere utover ungdomsskolealder kan vanskene komme til syne.

Det er videre viktig at elever med TS, både med og uten ADHD, kartlegges grundig for spesifikke lærevansker/ faglige vansker dersom de viser tegn som kan tyde på dette.

Søvnvansker og andre komorbide tilstander som OCD og angst vil også kunne påvirke skoleprestasjoner.

Kunnskap om kompleksiteten ved Tourettes syndrom er en avgjørende faktor for gode tiltak for eleven.

Digitale hjelpemidler, skrivehjelp, redusert skrivemengde, muntlig prøving fremfor skriftlig, avkryssings- oppgaver og utvidet tid ved prøver kan være til hjelp. Egne arbeidsplaner og ekstra tid til å pakke og rydde skolesaker kan være nyttig.

Hyppigere pauser er et ofte brukt tiltak, slik at eleven får anledning til å slappe av og kan utføre tics uten at alle ser det. Pauser bør imidlertid være styrt av lærer, og dersom eleven går ut, må det være avklart hvor eleven skal gå, og hvor lenge pausen skal vare.

Plassering i klasserommet er av betydning,

særlig med tanke på skjerming ved stigmatiserende tics. Det kan oppleves ubehagelig å sitte foran og føle at andre ser på en. Noen elever med TS ønsker derfor å få sitte bakerst i klasserommet og / eller inntil en vegg. Noen kan ha behov for to arbeidsplasser og to sett bøker. En god stol ved kraftige tics kan også være til hjelp.

Å være utslitt om ettermiddagen er ikke uvanlig. Mens noen barn med TS mestrer lekser godt, kan andre oppleve dette som svært krevende på grunn av tics, tvang, manglende konsentrasjon eller at de rett og slett er utslitt etter skoledagen. En overordnet målsetting er at lekser skal bidra til læring, mestring og motivasjon. Dersom lekser blir en kampsituasjon, er det vanskelig å se at mestring og motivasjon finner sted. Ingen er tjent med at elever tvinges til å gjøre lekser. Når en så vet hvor viktig nettopp mestring og motivasjon er for læring, bør bruken av lekser vurderes i nært samarbeid med hjemmet.

Kilder:

Kvilhaug, G. (2014): *Tourettes syndrom – enkelt og komplisert på samme gang*. Statped magasinet 3/2014, 5-9.

Kvilhaug, G. (2011): *Barn og unge med Tourettes syndrom*. Kommuneforlaget.

Strand, G. (2009): *AD/HD, Tourettes syndrom og narkolepsi- en grunnbok*. 2. utg. Fagbokforlaget.

Rønnevold, L. I. (2018): *Kan de ikke bare ta seg sammen* (3. utgave) Gyldendal Norsk Forlag.

www.statped.no
